

Ztrácí váš blízký schopnost se rozhodovat a právně jednat nebo se ztráty obává?

Lidé vyššího věku nebo lidé trpící nemocí, která v budoucnu může omezit jejich duševní schopnosti, se často trápí myšlenkami na to, kdo a jak bude za ně rozhodovat, zda bude respektovat jejich potřeby, přání, uspořádání jejich majetku apod. Taková nejistota může významně negativně ovlivnit jejich život, u některých osob zhoršovat zdravotní stav. Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., § 38 a násl.) umožňuje člověku zařídit své věci do budoucna, pro případ, že by se u něj projevila taková porucha (např. demence), která by mu znemožnila právně jednat nebo by snížila jeho schopnost chápání a úsudku. Takové „zařízení věcí do budoucna“ je možné provést jako předběžné prohlášení.

Ztrácí/ztratil váš blízký kvůli duševní poruše schopnost samostatně právně jednat?

Trpí-li váš blízký duševní poruchou, která ohrožuje jeho schopnost se rozhodovat, neznamená to, že je třeba vždy navrhovat omezení svéprávnosti, ale je možné, že k určitému rozhodování (např. uzavření smlouvy) potřebuje podporu nebo pomoc druhé osoby, aby chránil svá práva a své zájmy.

Podle závažnosti potíží zákon stanoví různé formy podpory a ochrany člověka, který trpí následky duševní poruchy. Existují tyto možnosti:

Nápomoc při rozhodování (zákon č. 89/2012 Sb., § 45 a násl.)

Nápomoc při rozhodování spočívá v pomoci dalšího člověka – podpůrce, který doprovází podporovaného při právních jednáních, pomáhá mu radou, obstarává mu potřebné informace, pomáhá mu v komunikaci s úřady, vysvětluje následky určitých rozhodnutí (např. uzavření nájemní smlouvy, skončení nájmu bytu, vyřízení žádostí o příspěvek na péči, založení účtu v bance, uzavření smlouvy o poskytování služby, vyjednání poskytnutí půjčky atd.). Ten, kdo podporuje, **nezastupuje podporovaného, nerozhoduje za něj a vždy je povinen jednat v zájmu podporovaného. O přijetí nápomoci uzavírá člověk, který potřebuje pomoc, smlouvu se svým podporovatelem. Smlouvu schvaluje soud.**

Zastoupení členem domácnosti (zákon č. 89/2012 Sb., § 45 a násl.)

Není-li váš blízký schopen kvůli duševní poruše (např. demenci) samostatně se rozhodovat a právně jednat, můžete mu nabídnout, že ho budete zastupovat

v obvyklých záležitostech, např. při placení sdruženého inkasa, pojistného, daní, poplatků, přijímání výtežku z majetku (např. nájemné), při jednání o přiznání sociální dávky, příspěvku na péči apod. Váš blízký musí s vaším zastoupením souhlasit, nebránit se mu. Jste povinni mu také vysvětlit, v čem vaše zastupování spočívá. Zastoupení lze uskutečnit jen tehdy, pokud váš blízký je schopen pochopit smysl zastoupení a je s ním srozuměn. **Zastupování podléhá schválení soudu.**

Zastupovat svého blízkého může potomek, předek, sourozenec, manžel, partner nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky. Zástupců může být stanoveno více.

K podání návrhu není třeba odborných znalostí, návrh na zastoupení můžete podat ústně do protokolu u soudu.

Omezení svéprávnosti (zákon č. 89/2012 Sb., § 55 a násl.)

Svéprávnost člověka lze pouze omezit, **nelze člověka svéprávnosti zbavit.**

O omezení svéprávnosti rozhoduje soud, pokud pro ochranu práv a zájmů lidí nestačí výše uvedená opatření. Učiní tak po předchozím zjištění názoru člověka,

jehož svéprávnost má být omezena. Soud také jmenuje jeho opatrovníka.

Soud může omezit svéprávnost člověka přesně v rozsahu, ve kterém není schopen z důvodu duševní poruchy právně jednat. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Omezení se týká např. hospodaření s finančními prostředky nad stanovenou výši, převzetí závazků, jejichž důsledky není člověk schopen posoudit a mohly by mu způsobit újmu, uzavírání smluv, které by pro něj byly nevýhodné, atd.

Svéprávnost lze také omezit v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení (např. prodej domu, bytu) nebo na jinak přesně vymezenou dobu.

Rozhodnutí o omezení svéprávnosti nezabavuje člověka (tzv. opatrovance) práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života.

V rozhodnutí o omezení svéprávnosti jmenuje soud člověku opatrovníka. Při výběru opatrovníka přihlédne soud k přáním opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob opatrovanci blízkých, sledují-li jeho prospěch.

Obtíže s dorozumíváním a komunikací s okolím samy o sobě nemohou být důvodem pro omezení svéprávnosti.

Omezení svéprávnosti se vždy vydává na dobu určitou, nejdéle na tři roky. Je-li zjevné, že se stav opatrovance v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na pět let. I po uplynutí této doby lze na žádost platnost omezení prodloužit.

Změní-li se okolnosti, soud rozhodnutí o omezení svéprávnosti bezodkladně změní nebo zruší, a to i bez návrhu.

Na koho se obrátit?

- Podrobné informace vám poskytnou advokátní poradny, odborné sociální poradny, pracovníci sociálních odborů obecních úřadů (veřejný opatrovník), text zákona v platném znění lze vyhledat na internetu (např. www.zakonycentrum.cz).
- **Pověřený obecní úřad nebo obecní úřad s rozšířenou působností, odbor sociálních věcí** – informace poskytne sociální pracovník, který by měl mít k dispozici také přehled o dostupných sociálních a zdravotních službách v regionu.
- **Registr poskytovatelů sociálních služeb** – seznam všech poskytovatelů sociálních služeb v ČR i ve vašem okolí: iregistr.mpsv.cz